

Dagens Industri
Fre 29 mars 1996

Dialog: För tidigt EMU-inträde bäddar för utslagning och politisk kris

Ska vi blockera nödutgången och klara att leva med en hård svensk valuta så krävs först en strukturell förnyelse av svenskt näringsliv - som i sin tur förutsätter ett omfattande politiskt reformarbete. Att vända på tågordningen och först gå med i EMU i, bäddar för ekonomisk och politisk kris.

I sitt inlägg hävdar Lars Tobisson (LT) att man bör utgå från att EMU med stor sannolikhet blir av. Jag tror att detta, oberoende av vad man må anse om EMU, är en riktig utgångspunkt. Jag tror att trots alla svårigheter man nu kan se, så kan EMU vara i gång med en mindre grupp av länder redan 1999. Detta gör att frågan om ett svenskt deltagande mycket snart kan komma att ställas på sin spets.

Om man som LT vill att Sverige ska gå med i EMU så snart som möjligt börjar det därför bli hög tid för regeringen att bekänna färg. Så långt är det lätt att hålla med LT.

Viljan att snabbt få se Sverige som medlem i EMU gör dock att LT bagatelliserar problemen med ett tidigt svenskt inträde. I årets rapport från SNS konjunkturråd, som LT polemiserar emot, var min slutsats att Sverige måste genomföra ytterligare reformer i ekonomin innan vi är mogna för att delta i en valutaunion, och att vi därför inte bör vara med i den första gruppen av länder om EMU bildas. LT får det att framstå som om min slutsats i huvudsak är sprungen ur en pedantisk önskan att få se alla reformer i den svenska ekonomin genomföras efter principen Allt på en gång innan vi går in i EMU. LT nämner alls inte utgångspunkten för min analys: vår växelkursutveckling de senaste 25 åren, då kronan varit en av Europas allra svagaste valutor.

Detta kan delvis förklaras av att vi haft högre pris- och löneinflation än de flesta andra europeiska länder. Att denna utveckling bryts är givetvis ett villkor för svenskt deltagande i EMU. Konvergenskraven är också starkt fokuserade på inflationsutvecklingen.

Konvergenskraven har däremot ingen direkt koppling till strukturen på ländernas ekonomier. Därför kan det mycket väl hända att ett land som Sverige kan pressa sig till att klara konvergenskraven under en kortare tid, samtidigt som vi har underliggande strukturella problem som gör att det är olämpligt att delta i en valutaunion.

För Sveriges del ger växelkursutvecklingen de senaste 25 åren en klar indikation om att vi i varje fall haft sådana problem; mindre än hälften av den sammanlagda deprecieringen under perioden kan ses som kompensation för en snabbare löneinflation än omvärldens. Resten är real depreciering, dvs en sänkning av vårt relativa lönekostnadsläge i gemensam valuta. Som framgår av diagrammet har denna sänkning fortgått hela perioden; de återkommande kostnadskriserna har hemsökt oss på allt lägre nivåer. Och trots den trendmässiga sänkningen av relativlönerna har vi också trendmässigt tappat

marknadsandelar. Kronförsvaret 1992 ter sig i efterklokhetens sken som ett utsiktslöst företag. Ändå låg de svenska relativa lönekostnaderna vid kostnadskrisen 1992 mer än 10 procent under den nivå som räckte för ett ordentligt uppsving i industrin efter devalveringarna 1976 och 1977.

Vår ekonomiska struktur är alltså sådan att det har krävts fortgående kraftiga sänkningar av det relativa kostnadsläget för att ekonomin ska fungera hjälpligt.

Den omedelbara förklaringen är att en mycket stor del av svensk export finns i mogna branscher på teknologisk mellannivå. Många gånger finns här en olycklig kombination av svag marknadsutveckling och starkt hårdnande internationell konkurrens, som driver ned priserna och minskar företagens reala lönebetalningsförmåga.

Det kan i stigande utsträckning vara så att Sveriges främsta konkurrenter börjar finnas i länder som Taiwan, Sydkorea, Malaysia och Tjeckien som alla fortfarande har väsentligt lägre lönekostnader än Sverige.

I brist på nödvändig förnyelse på produktsidan blir låga kostnader ett allt viktigare konkurrensmedel för svensk industri. Det borde vara självklart att detta inte är någon bra utgångspunkt för ett svenskt deltagande i EMU. Om vi vid oförändrad struktur går in i EMU, så innebär det att den frihetsgrad som växelkursförsvagningarna har inneburit försvinner.

Med den starkt reglerade och kartelliserade arbetsmarknad vi har, kan utslagningen av verksamheter och uppgången i arbetslöshet bli mycket omfattande.

En invändning man ofta möter är att den disciplin som en gemensam valuta kan skapa är just vad som behövs för att vända den svenska utvecklingen. Uppenbarligen kommer en valutaunion att verka disciplinerande när det gäller inflationen och sannolikt också när det gäller produktiviteten i de verksamheter som inte slås ut.

Den förnyelse i svenskt näringsliv som är nödvändig för att kunna bära upp en ökad sysselsättning vid en hård valuta kräver dock med största sannolikhet ett omfattande politiskt reformarbete.

Gången när det gäller EMU måste vara att först genomföra de reformer som gör det möjligt att förena en valutaunion med en stabil svensk ekonomi. Den omvända tågordningen riskerar att skapa såväl en ekonomisk som en politisk kris i Sverige.

Skribent: Ulf Jakobsson